

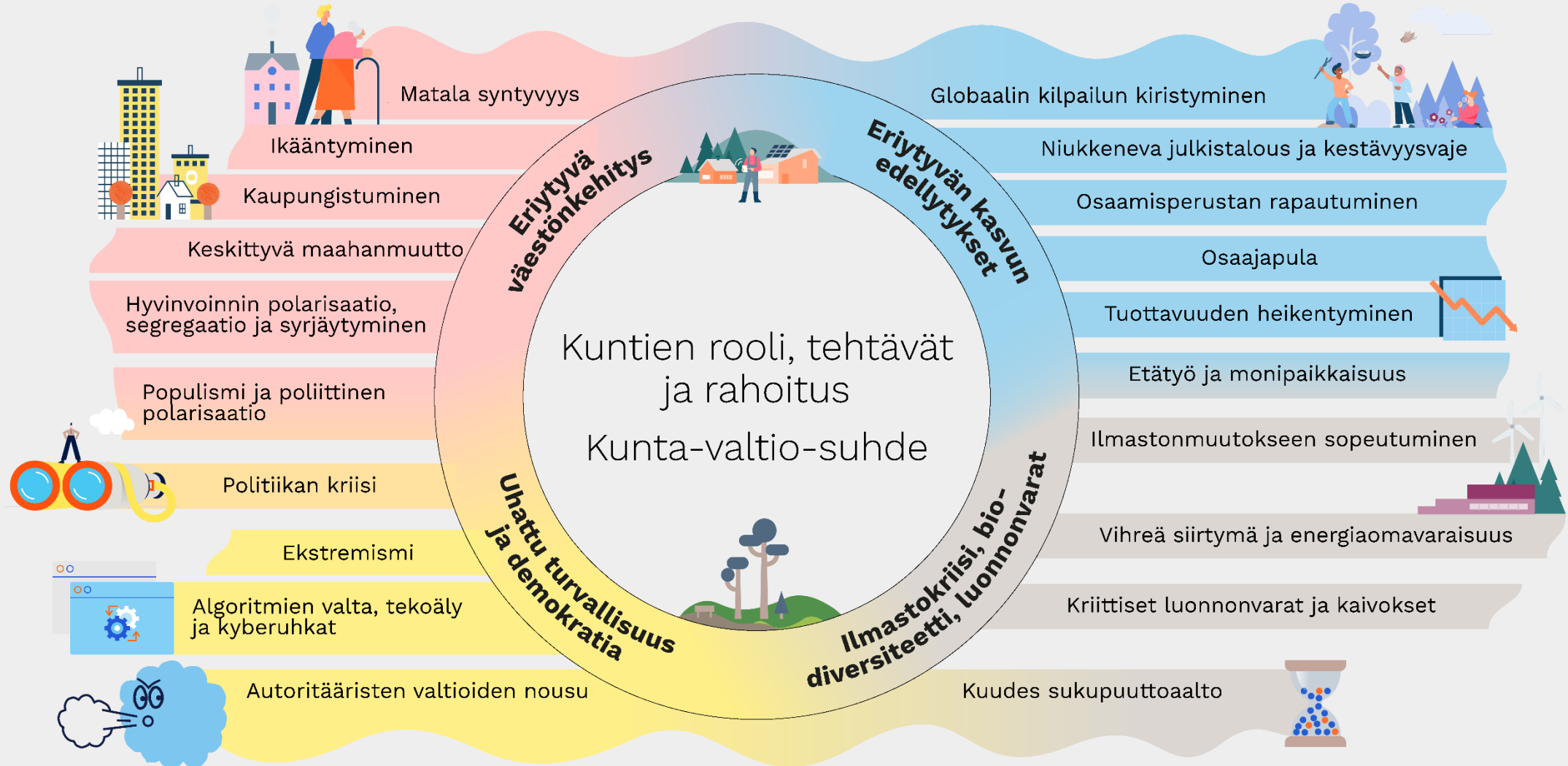
Uutta etsimässä – intoa lisäämässä

Lounais-Suomen kuntien liikuntaseminaari

Elsa Mantere

1. Liikunta ja liikkuminen kunnan strategiassa

Kuntien toimintaympäristöä haastavat muutosilmiöt

- mainintoja yhteensä yli 9000 vastaajalta

Tärkeimpien kuntapalvelujen listalle mahtuu laaja skaala erilaisia kuntapalveluita.

Useimmin mainittuja:

- Kirjastopalvelut
- Liikuntapalvelut
- Koulut
- Joukkoliikennepalvelut
- Teiden ja katuojen hoito, kevyen liikenteen väylät

**Runsaasti mainintoja myös
muista kuin kuntien vastuulla
olevista palveluista.**

- Vastaajista noin joka kymmenes on maininnut (hyvinvointialueen vastuulla olevat) terveyspalvelut tai jonkin muun sote-palvelun.
- Yksittäisinä mainintoina myös esim. (ruoka)kauppa, pankki, kirkko, Kela, vero toimisto, taksi ja yliopisto.

Mikä on kuntastrategia?

- Kuntakokonaisuuden pitkän tähtäyksen päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava **tulevaisuuden suunta ja kantava idea**.
- Kuntajohdon (luottamushenkilöt ja viranhaltijat) muodostama yhteinen ymmärrys keskeisistä tavoitteista ja tulevaisuuden suunnasta.
- Valtuuston hyväksymä johtamisen väline.
 - Valtuuston päätöksenteko nojaa kuntastrategiaan.
 - Talousarvion ja -suunnitelman valmistelua ohjaa kuntastrategia.
- Valintoja tärkeiden asioiden välillä.
- Strategia on prosessi, viestintää, vuorovaikutusta, päätöksentekoa ja tekemistä.

Strategian toimeenpano

Kuntastrategia

Millä tasolla
liikkumisen tai
liikunnan
edistäminen
näkyvät?

Strategiset ohjelmat, esim.:

- Hyvinvointikertomus
- Elinvoimaohjelma
- Maapoliittinen ohjelma
- Osallisuusohjelma
- Henkilöstöohjelma
- Omistajapolitiikka
- Muut ohjelmat

Vuosittaiset talousarviot ja taloussuunnitelma

Raportit ja tilinpäätös

Strategia on kokonaisuus, joka muodostuu strategiasta, sitä toteuttavasta päätöksenteosta, ohjelmista sekä toimiala- ja yksikkökohtaisista tulkinnoista tai suunnitelmista sekä tekemisestä.

Viestintä

Toimialojen käyttösuunnitelmat

Toimielintyöskentely

Johtoryhmätyöskentely

Projektit, kokeilut

Kehityskeskustelut

**Liikunta ja
liikkuminen voidaan
kirjata
kuntastrategiaan
monin eri tavoin
tarveperustaisuus
edellä.**

Esimerkkejä strategiaa tukevista toimenpiteistä

Monialaisen yhteistyön tiivistäminen (kunta, hyvinvointialue, järjestöt, koulut jne.)

Liikuntapaikkojen ja lähiliikuntaympäristöjen parantaminen

Kohdennetut toimet vähän liikkuville väestöryhmille

Liikkumisen lisääminen varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa

Työikäisten liikkumisen tukeminen työpaikoilla

Terveys- ja sosiaalipalvelujen hyödyntäminen liikunnan edistämisessä

Viestinnän ja asennemuutoksen kampanjointi

Liikuntaneuvonnan vahvistaminen

Digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen (esim. sovellukset, seurantatyökalut)

Liikuntataloudessa ja strategiatyössä - Mihin erityisesti kannattaa kiinnittää huomiota?

1

Kehittämisyhteistyö- politiikka

- nopealla aikataululla erilaisia kehittämisyhteistyö-
toimia
- reagointimah-
dollisuus?

2

Korkeat ylläpitokustannukset liikuntapaikoilla

- olemassa olevien
tilojen tehokas
käyttö
- kestävä kehitys

3

Liikuntapaikka- rakentamisen pienenevät avustusrahoitukset

4

Yhteistyö eri toimijoiden kanssa

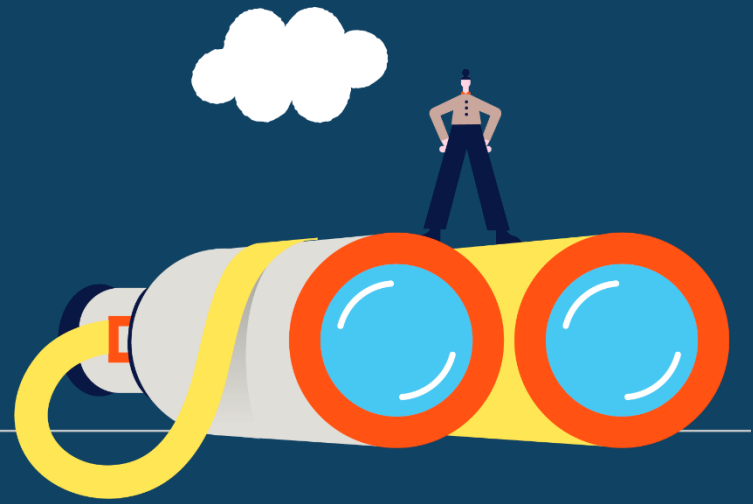
5

Palveluiden laadukkuus, yhdenvertaisuus ja saavutettavuus

6

Liikkumisen lisääminen koko kunnan asiana

2. Kuntien välinen yhteistyö

Väestönmurros muokkaa merkittävästi kuntien tulevaisuutta

Kuntaliiton skenaariotyö väestönmurroksen vaikutuksista
kuntiin 2024-2040.

Kaikissa skenaarioissa tulokset samansuuntaisia – kuntien eriytyminen jatkuu

Eriytyvän väestökehityksen myötä palvelujen käyttäjämäärät ja siten yksikkökustannukset - erityisesti **varhaiskasvatuksessa** ja **perusopetuksessa** - sekä **kuntien kyky kattaa menonsa eriytyy voimakkaasti**. Muutos on ollut käynnissä jo pitkään ja se tulee vain vahvistumaan tulevaisuudessa.

Kuntaveroprosentit vaihtelevat jo nyt merkittävästi (alin veroprosentti on Kauniaisissa 4,7 % ja ylin Pomarkussa 10,9 %). Erityisesti vaikeuksissa ovat pienet ja maaseutumaiset kunnat, mutta myös rakennemuutoksen kohteena olleet seutukaupungit.

- Tulevaisuustarkastelussa kaikissa kuntatyypeissä on paine nostaa veroja. Tarkastelujakson lopulla korkeimmat kunnallisveroprosentit voisivat olla jopa yli kaksinkertaisia nykyiseen nähden. Jos mitään ei tehdä, ero matalimman ja korkeimman kuntaveroprosentin välillä voi tulevaisuudessa olla lähes 19 prosenttiyksikköä.
- Väestöään voimakkaasti menettävillä alueilla on haasteena keskimääräistä matalampi tulopohja. Paine korottaa kunnallisveroa kasvaa suhteellisesti enemmän koska sama veroprosentti tuottaa pienemmän verokertymän korkeamman tulopohjan kuntiin nähden.

Viimeistään nyt on aika käynnistää keskustelu siitä, kuinka kunnat voivat järjestää palvelut myös tulevaisuudessa.

Nykytila kuntien välisestä yhteistyöstä liikuntatoimessa

YLIKUNNALLINEN YHTEISTYÖ ON NYKYISELLÄÄN **PIENIMUOTOISTA JA EPÄVIRALLISTA** - YLEISINTÄ YHDESSÄ TEKEMINEN UIMAOPETUKSESSA JA REITISTÖJEN KEHITTÄMISESSÄ

1.

YLIKUNNALLISEN YHTEISTYÖN MAHDOLLISUUDET TUNNISTETAAN – **AJAN JA ESIMERKKIEN PUUTE** JARRUNA YHTEISTYÖN LISÄÄMISELLE

2.

HALLIHANKKEISSA YLIKUNNALLISUUS LISÄÄ **TOTEUTUSVAIHEEN VAIKEUSASTETTA**, MUTTA TUO MYÖS SELVIÄ SYNERGIAHYÖTYJÄ

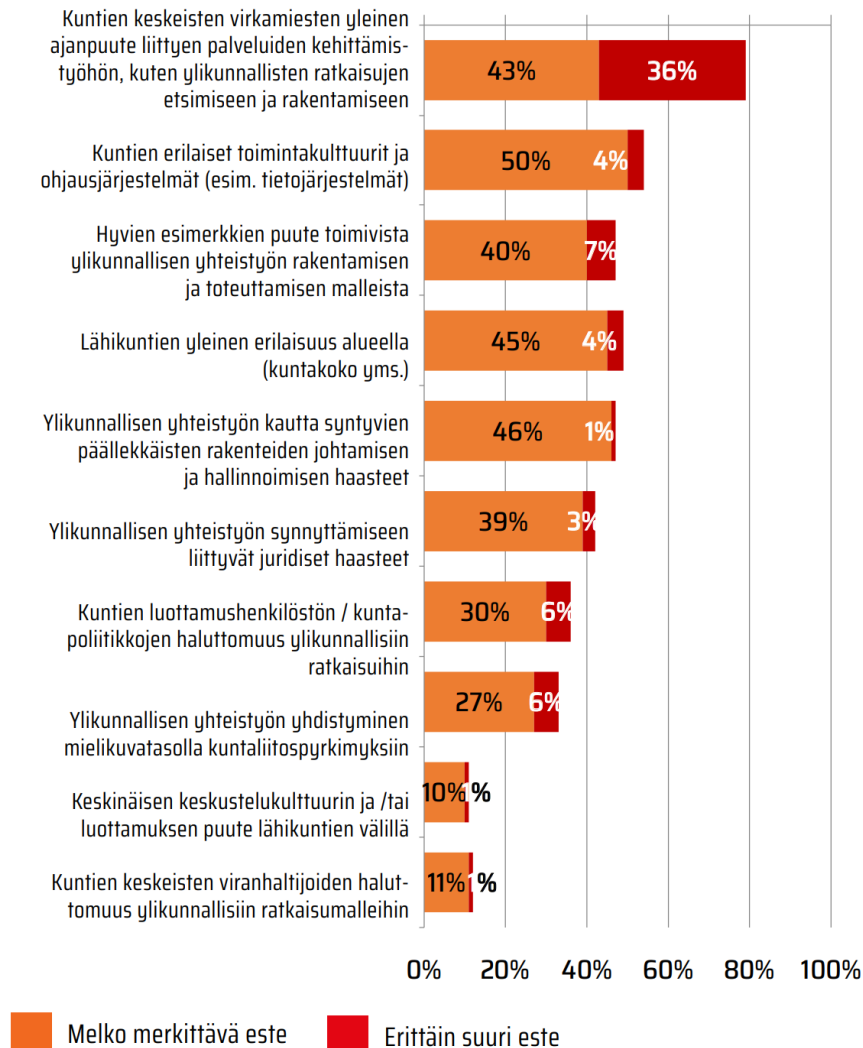
3.

KUNNAT **PITÄVÄT TÄRKEÄNÄ** YLIKUNNALLISEN YHTEISTYÖN EDISTÄMISTÄ – ULKOPUOLISTA VAUHDITUSAPUA ASIASSA TARVITAAN

4.

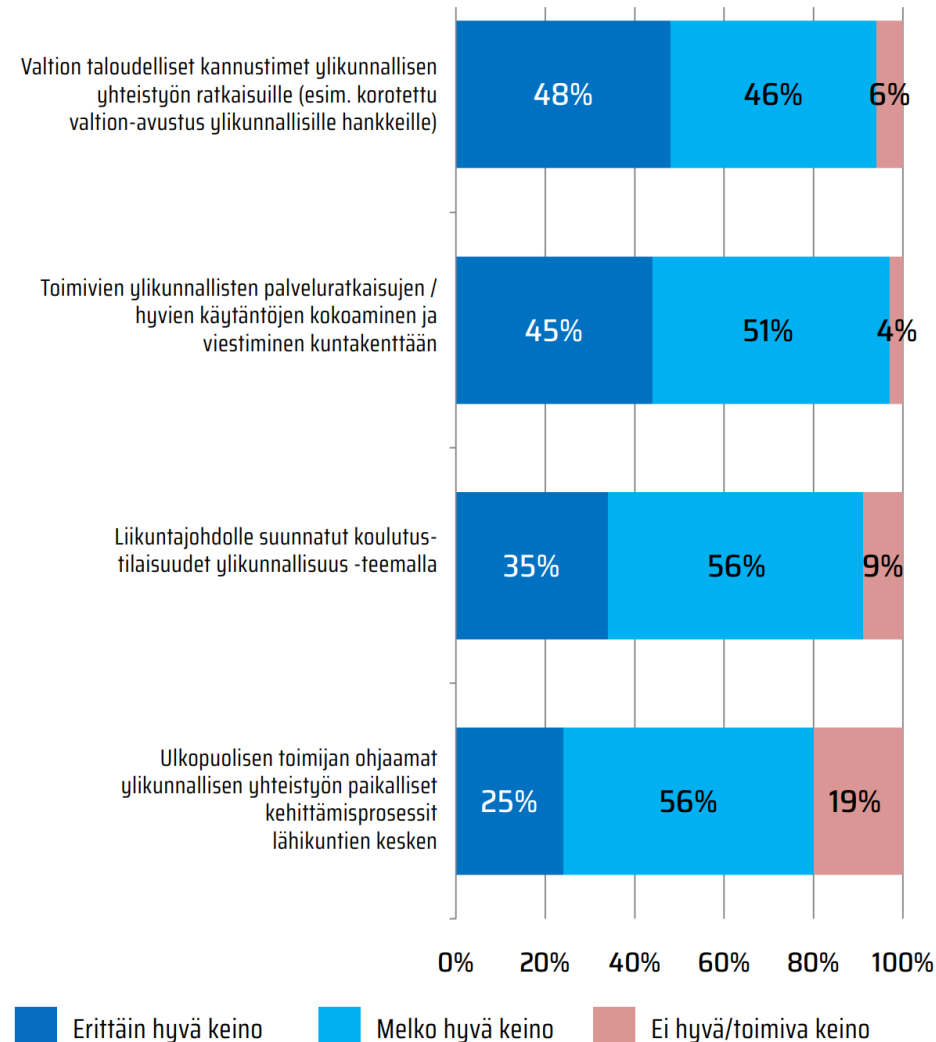
Ylikunnallisen yhteistyö esteitä

- Ajanpuute on yhteistyön ylivoimaisesti suurin este
- ” Selvityksen perusteella kuntien liikuntapalveluiden keskeiset viranhaltijat kokevat työaikansa riittämättömäksi jo oman kuntansa sisäisten tehtävien hoitamiseen, eikä aikaa ole yhteisten avausten tunnusteluun naapurikuntien kanssa.

Lähde: Ylikunnallinen yhteistyö kuntien liikuntapalveluissa. Valtakunnallinen selvitys nykytilanteesta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista

Ylikunnallisen yhteistyön edistämisen keinot

Lähde: Ylikunnallinen yhteistyö kuntien liikuntapalveluissa. Valtakunnallinen selvitys nykytilanteesta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista

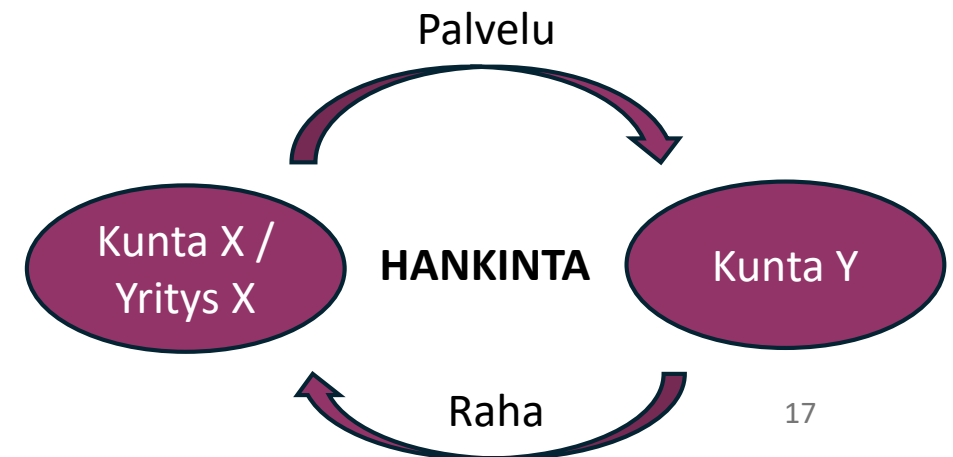
Palvelujen tuottamisen lakipohjaa (KL 9 §)

- Kunta tai kuntayhtymä voi **tuottaa** järjestämisvastuulleen kuuluvat **palvelut itse, yhteistoiminnassa** muiden kuntien kanssa **tai hankkia** ne sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta.
- Kunnalla laaja harkintavalta: poikkeus ns. viranomaistehtävät, julkiset hallintotehtävät ja tehtävät, joissa käytetään julkista valtaa – PL 124 §
- Erityislainsäädännön rajoissa
- Kunnan tai kuntayhtymän hankkiessa laissa säädettyjä palveluita muulta palvelujen tuottajalta sillä säilyy järjestämisvastuu (8.2 §)
- Palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyy sen mukaan, mitä laissa säädetään ja mitä kunta/kuntayhtymä ja palvelun tuottaja sopivat.

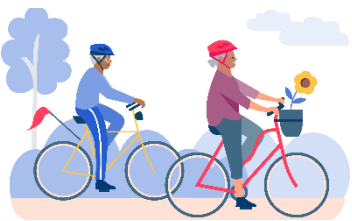
Palvelujen tuottaminen (KL 9 §)

Miten - vaihtoehdot

- Kunta tuottaa järjestämisvastuulle kuuluvat palvelut itse omalla organisaatiolla/henkilöstöllä
 - Kunnallinen liikelaitos
- Kuntien välinen yhteistoiminta: kuntayhtymä, yhteinen toimielin, yhteinen virka, viranhaltijapalveluiden ostaminen, liikelaitoskuntayhtymä:
 - Vapaaehtoinen / lakisääteinen yhteistoiminta
 - Yhteistoiminnan suhde hankintoihin, KL 50 §
- Palveluja tuottava kunnan/kuntien osakeyhtiö
- Ostopalvelut: hankintalaki
- Palveluseteli: esim. varhaiskasvatuksessa

3. Poikkeihallinnolliset liikkumisohjelmat

Fyysisen aktiivisuuden lisääminen

Sivistys

liikkuva vaka,
koulu ja opiskelu

vapaa sivistystyö

harrastaminen ja
mielekäs vapaa-
aika

eri kuntalais-
ryhmät
huomioivat
liikuntapalvelut

liikuntapaikat ja
ulkoilun
olosuhteet

Elinkeino ja työllisyys

työ- ja
toimintakyky -
pidemmät
työurat

liikunta
kotoutumisen
tukena
veto- ja
pitovoima

urheilun,
liikunnan ja
ulkoilun
työpaikat

matkailu

Kehittäjä ja kumppani

yhteistyö
yritysten,
3. sektorin ja
4. sektorin
kanssa

alustamainen
toiminta fyysisen
aktiivisuuden ja
arkiliikkumisen
edistämässä

Elinympäristö

maankäyttö,
kaavoitus ja
kaupunki-
suunnittelu

kunnossapito

julkinen liikenne

luonnon
virkistyskäyttö

Hyvinvointi, osallisuus, yhteisö

kansalais-
toiminnan
tukeminen

hyvinvoinnin,
terveyden ja
turvallisuuden
edistäminen

sairauksien ja
huono-
osaisuuden
ennaltaehkäisy

Itsehallinto

kunta
työnantajana –
henkilöstö-
politiikka

liikunnallisen
elämäntavan
strateginen
kehittäminen

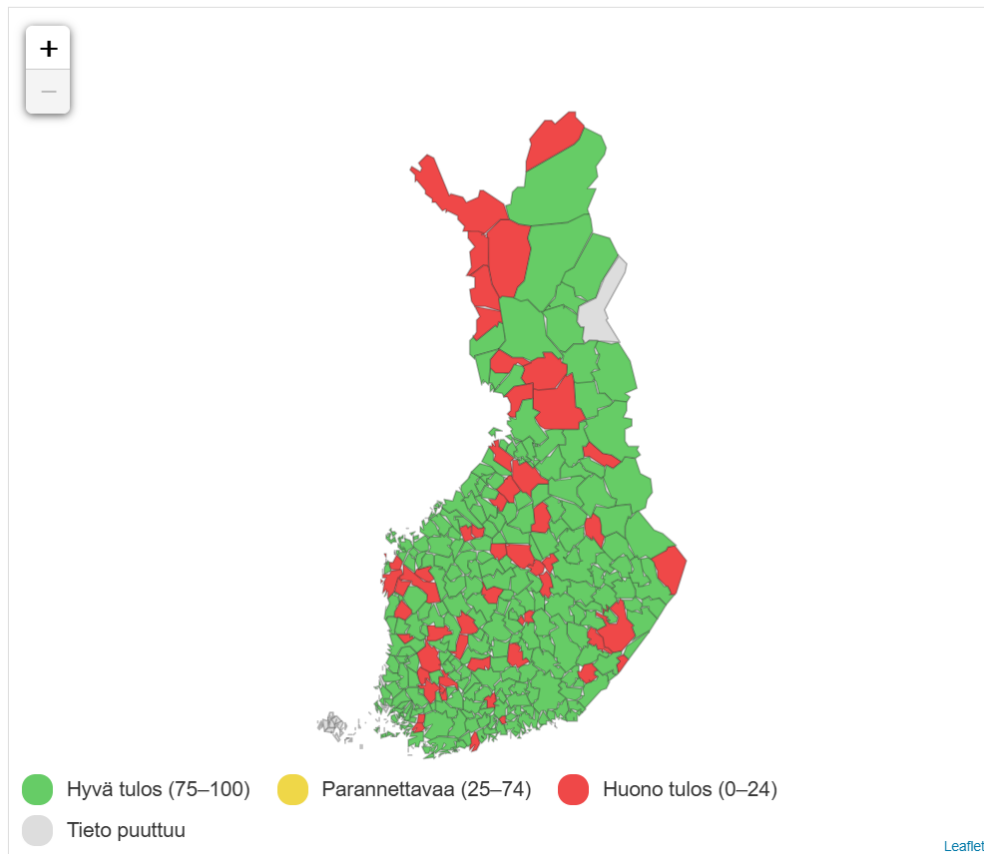
ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys – yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Poikkihallinnollinen liikkumisohjelma

- Poikkihallinnolliset liikkumisohjelmat ovat strategisia ohjelmia, joiden avulla kootaan yhteen koko kunnan yhteiset tavoitteet ja erilaiset toimenpiteet, joilla kuntalaisten liikettä ja fyysistä aktiivisuutta voidaan lisätä.
- Poikkihallinnolliset liikkumisohjelmat voivat olla osana kunnan muita suunnitelmia tai omana kokonaisuutenaan
- Poikkihallinnollisen liikkumisohjelman tekeminen ei ole kunnalle lakisääteinen velvollisuus vaan kunta voi omista lähtökohdista katsottuna laatia liikkumisohjelman.

Liikuntasuunnitelma tai kehittämisohjelma tilannekuva

Liikuntasuunnitelma tai kehittämisohjelma 2024

TEAvisarin mukaan 89 kunnista liikuntasuunnitelma, liikunnan kehittämisohjelma tai poikkihallinnollinen liikkumisohjelma on osana laajempaa kokonaisuutta tai erillisenä suunnitelmana

Vahvuudet

helppo yhteistyö
elinvoimaisuus
ketteryys
hankkeet
lähiliikuntapaikat
olemassa olevat verkostot
päättäjät
sitoutuneet
strategiapohja
monialainen
työryhmä
paljon toimivaa toimintaa
luontoympäristö
kunnan talous
toimivat fyysiset rakenteet
yhteinen tahtotila

Mahdollisuudet

alueellinen yhteistyö
esteettömyyden huomiointi
toimialarakenteen
hyödyntäminen
viranhaltijoiden yhteistyö
laajempi
hyvinvoinnin
teemaryhmä
strategiapohja
yhteistyö hva
kanssa
seura- ja järjestötoiminta
tiedonkeruut
arvokeskustelut
verkostot
väestön ikääntyminen
ohjaa palveluita
pitkäjänteisyys
suunnittelussa

Heikkoudet

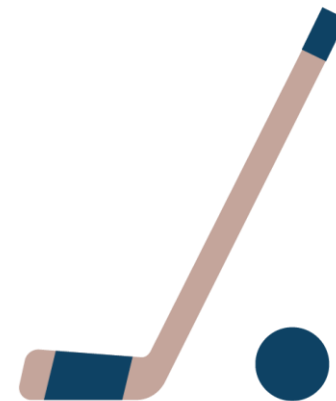
poikkihallinnollisuuden
koordinointi
laaja maantieteellisyys
ikääntyvä väestörakenne
liian laaja työnkuva
kiireinen arki
talous
resurssit
tiedonkeruu
pulaa tekijöistä
yhden toimijan varassa
ei yhteistyötä hva kanssa

Uhat

toimeenpanon
haaste
talous
vaikuttavuuden
mittaaminen
muut yhteiskunnalliset
ilmiöt
monikulttuurisuus
väestön ikääntyminen
ohjaa palveluita
resurssit
maantieteellinen laajuus
toimialojen siiloutuminen
vastuunjako epäselvää
hva talousarvion
vaikutukset
lakipohja puuttuu
vaikuttavuus jää
vähäiseksi
suunnitelmien
moninaisuus

Liikkumisohjelman rakentaminen prosessina

1. Päätöksentekoprosessin varmistaminen ja työhön järjestäytyminen
2. Perehtyminen: kunnan nykytila ja liikkumisohjelmien taustaperustelut
3. Yhteiskehittämisen suunnittelu ja toteuttaminen
4. Liikkumisohjelman tai valintojen ensimmäinen versio
5. Tavoitteiden ja mittareiden täsmentäminen
6. Valmis liikkumisohjelma

Liikkumisohjelman rakenne:

- Johdanto**
- Perustelut liikunnan hyödyistä**
- Nykytilan tarkastelu**
- Liikkumisohjelmaproessin kuvaus**
- Liikkumisohjelman visio/tavoitetila**
- Eri ikäryhmiä koskevat painopistevalinnat**
- Toimenpiteet**

Yhteenvetoa liikkumisohjelmista

- Liikkumisohjelmat konkretisoivat useimmissa kunnissa kuntastrategioiden velvoitteita ja tehtäviä.
- Ohjelma luo pohjaa liikunnan kehittämislle ja poliittiselle päätöksenteolle.
- Useimmiten liikkumisohjelmissa tuotiin esiin perusteluja liikunnan hyödyistä, tarkasteltiin liikkumisen nykytilannetta, kuvattiin liikkumisohjelmapirosessia, tuotiin esiin liikkumisohjelman visio/tavoitetila sekä tehtiin suunnitelma eri ikäryhmiä koskevista painopisteistä ja toimenpiteistä.
- Tarkasteltaessa kaikkien ikäryhmien (lapset, nuoret ja lapsiperheet, työikäiset, ikäihmiset) tavoitteita, nousee jokaisessa ikäryhmässä yleisimmin esiin liikunnan lisääminen. Lisäksi yleisesti suunnitelmissa nousee esiin liikkumiseen innostavat lähiliikuntapaikat ja omaehtoista liikkumista tukevat olosuhteet.

4. Muut ajankohtaiset

Kuntaliiton materiaaleja

MITÄ KUNTAPÄÄTTÄJÄN TULEE TIETÄÄ HYVINVOINTI- JA SIVISTYSPALVELUISTA

KUNTA LIITTO
Kuntien liikuttavat käytännöt ja verkostot -selvityksen julkaisu

Kuntien liikuttavat käytännöt ja verkostot -selvityksen julkaisu

Tapahtuman tiedot

Aloituspäivämäärä: 21.10.2025
Päätymispäivä: 21.10.2025 11:00
Lisää tietoa tapahtumasta: [ilr](#)
Tapahtuman järjestäjä: Kuntaliitto

Vartteja vapaa-ajasta – webinaarisarja kuntien vapaa-aikaan ja hyvinvointiin liittyvistä teemoista

KUNTA LIITTO LIVE Vartteja vapaa-ajasta

1. [Mitä kuntapäättäjän tulee tietää hyvinvointi- ja sivistyspalveluista](#)
2. [Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyö ja yhdyspinnat](#)
3. [Kuntien liikuttavat käytännöt ja verkostot -selvityksen julkaisuwebinaari](#)
4. [Vartteja vapaa-ajasta – webinaarisarja kuntien vapaa-aikaan ja hyvinvointiin liittyvistä teemoista](#)

Kiitos paljon!

Elsa Mantere

Liikunnan ja nuorisotyön erityisasiantuntija

050 565 0306

elsa.mantere@kuntaliitto.fi

 Elsa Mantere

www.kuntaliitto.fi

www.kommunforbundet.fi